

Kısık
f25

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI/ 109

Elmalele

M.HAMDİ YAZIR

SEMPOZYUMU

4-6 EYLÜL 1991

SEMPOZYUM

ANKARA - 1993

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK VE TİCARET İŞLETMESİ

Mesrutiyet Cad.Bayındır Sk. No:55 • Kızılay/ANKARA
Tel:418 59 49 • 417 09 04 • 425 27 75
Telex:43 433 tdvk tr. • Fax:417 00 09

Yayın No - 109
Sempozyumlar-Paneller Serisi - 1

ISBN 975-389-105-9
93.06.Y.0005.109

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin
Dizgi, Fotomekanik, Ofset ve Cilt Tesislerinde
hazırlanmıştır.

MUHAMMED HAMDİ YAZIR'IN BASIN HAYATI VE YAZARLIĞI

Doç. Dr. Nesimi YAZICI

Giriş

Muhammed Hamdi Yazır (1878-1942)'ın süreli yayın organlarındaki makalelerini ve yazarlığını değerlendirmeden önce, onun ilk çalışmalarının yayınlanmaya başladığı dönem hakkında birkaç söz söylemek yerinde olacaktır.⁽¹⁾ Bilindiği gibi İkinci Meşrutiyet dönemi (1908-1918), oldukça uzun bir suskunluk devresini takip etmiştir. Abdülhamit (1876-1909)'in saltanatı süresince, sebeplerinin ve şeklinin tahlili bu tebliğin sınırlarını aşan, basın sansürü ve gazeteleri belirli bir politik çizgide yönlendirme söz konusudur. Onun uygulamalarına tepki biçimindeki çabalarla dolu yeni dönemde ise, basın tamamıyla serbest, belki de daha doğru bir ifadeyle başıboştur. Sayılarını ve sürelerini ve hatta isimlerini Basın Tarihçilerinin bile belirlemekte güçlük çektikleri çok sayıda gazete ve dergi bu dönemde hayat bulmuştur.⁽²⁾ Daha sonra bizzat İttihad ve Terakki yöneticilerinin de sıkıntı duyacakları bu ortamda, birkısım dinî süreli yayın da dikkatimizi çeker. Bunların en önemlileri **Sırât-ı Müstakîm (Sebîlu'r-Reşâd), Beyânü'l-Hak ve Ceride-i İlmîye**'dir. İşte burada, üç gün süreyle kendisinin muhtelif cephelerini ortaya koymaya çalışacağımız Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın ilk ve belki de en önemli makaleleri bu sırada, bu dergilerde yayınlanmıştır.

Bu vesileyle Hamdi Yazır'ın makaleleri üzerinde durmadan önce, bu dergiler hakkında, kısa da olsa, bir hatırlatmada bulunalım. Günümüzde basın tarihçileri açısından önemli olan bu süreli yayınlar, bir başka yünden de, doğrudan doğruya içerikleri, değişik sayılarında sayfalarında yer tutan makaleleri dolayısıyla da çok önemlidirler. Bu dergilerin koleksiyonlarını çeşitli vesilelerle taramış olanlar, günümüzde problem olan bir çok konu ile ilgili olarak, o sıralarda zihin yorulduğuna ve yer yer son derece de enteresan görüşlerini ortaya konmuş olduğuna şahit olurlar.

(1) Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın hayatı için bk. İsmet Ersöz, **Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ve Hak Dini Kur'ân Dili**, Konya-1985 (Yayınlanmamış doktora tezi), s. 4 vd.; İsmail Kara, **Türkiye'de İslâmcılık Düşünceleri Metinler, Kişiler**, İstanbul-1986, c. I, s. 409 vd. Burada makalelerinden bazı örnekler de bulunmaktadır.

(2) Geniş bilgi basın tarihlerinde bulunmaktadır. Örnek olarak bkz. M. Nuri İnuğur, **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul-1982, s. 306-7, 317-318; Enver Behnan, Şapolyo, **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın**, Ankara-1971, s. 170 vd.

Fikrî alandaki üretimin güçlüğü ve imkânların en verimli biçimde kullanılmasının gereği, bizleri günümüz aydınlarını bu süreli yayınlardan müstağni kalmak değil, bilakis onlardan azamî ölçülerde istifade etmeye sevk etmelidir ve etmektedir de. Bu vesileyle şunu da eklememe müsaade ediniz. Değişik alanlardaki süreli yayınların tekrar neşri uygulamasına en çok ihtiyaç duyulan sahalardan biri de dinî sahadır. Şüphesiz bu alandaki çalışmanın güçlüklerinin, kazanılacaklarla mukayese edildiğinde, aşılması oldukça da kolay manialardan ibaret olduğu izahtan varestedir.

Bizim, Elmalılı Hamdi Yazır'ın makaleleri dolayısıyla taradığımız, İkinci Meşrutiyet döneminin en önemli dinî süreli yayın organları, **Sırât-ı Müstakîm**, **Sebilü'r-Reşâd**, **Beyânü'l-Hak** ve Mesihat'ın resmî yayın organı **Ceride-i İlmîye**'dir.

Sebilü'r-Reşâd, önce Sırât-ı Müstakîm adıyla çıkmış bulunan derginin devamıdır. Ebu'l-Ulâ Zeynelâbidin ve Eşref Edip'in kurduğu, başyazarlığını Mehmed Akif'in yaptığı haftalık bir dergi olan Sırât-ı Müstakîm, dinî, millî, edebî ve siyasî konulara yer veren çok önemli bir süreli yayın organıdır. 14 Ağustos 1324/27 Ağustos 1908-16 Şubat 1327/29 Şubat 1912 arasında 182 sayı bu adla çıktıktan sonra 183. sayısından itibaren (24 Şubat 1327/8 Mart 1912), Eşref Edip'in Mesul Müdürlüğünde 5 mart 1925'e kadar Sebilü'r-Reşâd adı altında 641 sayı çıkmıştır. Bundan sonra yeni harflerle (Mayıs 1948-Mart 1965) 359 sayı çıkan Sebilü'r-Reşâd (7 S.M+25 S.R.+15 S,R yeni harfli: 47 cilt, 1000 sayı), şüphesiz bu haliyle dinî süreli yayınlar içinde, inkârı mümkün olmayan önemli bir mevkiin sahibidir⁽³⁾. Hamdi Yazır'ın bu dergideki makaleleri 336-1343/1917-1924 senelerinde yayınlanmıştır.

İkinci Meşrutiyet döneminin önde gelen dinî süreli yayınlarından bir diğeri de Beyânü'l-Hak'tır. Dinî, edebî, siyasî, fennî gazete olarak kendini niteleyen Beyânü'l-Hak, haftalıktır ve 22 Eylül 1324/7 Ekim 1908 ile T. evvel 1328/Ekim 1912 arasında toplam 7 cilt tutan 182 sayıdan ibarettir. Derginin imtiyaz sahibi, İstanbul Mebusu Nasuhfendi-zâde Mustafa Asım, Başmuharriri Muallim Münir'dir. Cemiyet-i İlmîye-i İslâmiye'nin yayın organı olan dergide; içtimâiyât, edebiyât, tarih, rûhiyât ve müteferrika bölümleri bulunur.⁽⁴⁾ Hamdi Yazır'ın buradaki yazıları ilk sayısında başlar, 88. sayıya kadar devam eder.

Üçüncü süreli yayınıımız ise Maşihat-ı Celîle-i İslâmiyye'nin resmî yayın organı olan Ceride-i İlmîye'dir. 3 Recep 1332/28 Mayıs 1914-Safer 1341/Eylül 1922 tarihleri arasında toplam 79 sayı yayınlanmıştır. Bu

(3) Abdullah Ceyhan, *Türk Yayın Hayatında Sırât-ı Müstakîm ve Sebilü'r-Reşâd Mecmualarının Yeri*, *Türk Kültürü*, Yıl XXIX, s. 355 (Ankara- Mart 1991), s. 161-165.

(4) Geniş bilgi için bkz. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul- 1977, c. I, s. 412-413.

aylık dergi özellikle de 4 Zilkâde 1336/11 Ağustos 1918'de çalışmalarına başlayan Daru'l-Hikmeti'l-İslâmiye'nin karar ve çalışmalarına yer verdiği 36. sayısından itibaren önemli bir dinî-fikrî dergi durumundadır.⁽⁵⁾ Hamdi Yazır'ın Daru'l-Hikmeti'l-İslâmiye çalışmalarına, âzâ ve reis sıfatıyla etkili bir biçimde katıldığı düşünülürken, bu dergide çok sayıda yazısının bulunabileceği akla gelirse de, onun ismiyle kayıtlı tek makale, Tevbe başlığını taşıyan, Cerîde-i İlmiye'nin R. Evvel 1337/Aralık 1918 tarihli 41. sayısında yayınlanmış olan makaledir.

Makaleleri

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın süreli yayın organlarında çıkan makalelerini belirlemek için biz, yukarıda kısaca tanıttığımız üç önemli dergiye öncelik verdik. Bu tebliğin sonunda bu makalelerin bir listesi verilecektir. Tabiatıyla bunların haricinde makalesinin yayınlanmamış olduğunu iddia edebilmek için, hayatta bulunduğu sürece çıkan bütün gazete ve dergileri taramak gerekir. Bunun ise, imkânsız olmasa bile, güçlüğü açıktır. Maamafih bu çalışma sırasında M. Hamdi Yazır'ın makalelerinin büyük çapta ortaya çıkmış olduğunu düşünmek istiyoruz. Ayrıca da onunla ilgili çok sayıda tebliğcinin, müzakereci ve dinleyicinin bulunduğu bu muhterem topluluktan, eksiklerimiz varsa bunu giderme imkânını bize bağışlamalarını istirham etmekteyiz.⁽⁶⁾

M. Hamdi Yazır'ın yukarıdaki üç dergide yer alan toplam 70'in üstündeki makalelerinin tamamı İslâmî konularla ilgilidir. Fakat makaleler yakıdan incelenerek değerlendirildiğinde, kendi aralarında bazı bakımlardan ayırımlara tâbi tutulabilirler. Biz bunları öncelikle tek veya devamlı olmaları dolayısıyla ikiye ayırmayı uygun bulduk. İsimleri, muhtevaları hakkında da kısmen bir fikir verebilecek bir derginin birden fazla sayısından devamlı olarak yayınlanmış başlıca makaleleri şunlardır:

Ulûm-i İslâmiye-Âleme Bir Nazar; M. Hamdi Yazır'ın (Erbiya, 16)

« وما خلقنا السماء و الارض و ما بينهما لاعين »

"Biz gökleri, yeri ve ikisinin aasındakileri oyun olsun diye yaratmadık" âyetiyle başladığı bu makalesi, Beyânü'l-Hak dergisinin dört sayısında toplam 18 sayfa tutan, dinî-kültürel içerikli bir çalışmasıdır.

Otuzbir Mart; Antalya Mebusu Hamdi'nin (31 Mart 1325/13 Nisan 1909) Otuzbir Mart'ın Meclis-i Mebusân cephesini, kendi görüşlerini ortaya koymadan, bir video kaydı titizliğiyle anlattığı, dört dizilik yazısıdır. Beyânü'l-

(5) Sadık Eraslan, *İkinci Meşrutiyet Döneminde Meşîhad ve Cerîde-i İlmiye*, Ankara-1990. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

(6) *Sebîlü'r-Reşâd*'da isimsiz yayınlanan iki makaleyi bu vesileyle tesbit etmemiz, bu temennimizde haksız olmadığımızı ortaya koyduğu için seviniyoruz.

Hak'ın 30, 31, 32 ve 34. sayılarında 14 sayfa halinde yer alan bu makale yarım kalmıştır. Devam etmemesinin sebebini bilemiyoruz. Şüphesiz bu yazı dizisi, Otuzbir Mart'ı araştıranlar için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın Beyânü'l-Hak'da yarım kalmış önemli bir yazı dizisi de; *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'ye Revâ Görülen Muâheze-yi Müdafaa* başlığını taşımaktadır. Derginin 48-61. sayıları arasında 33 sayfalık bir yer tutan bu yazı, isminden de anlaşıldığı gibi, Mecelle'yi konu edinmektedir. Bilindiği gibi Mecelle, Osmanlılar döneminde hazırlanan ilk medenî kanunun adıdır. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye diye de isimlendirilir. Ahmed Cevdet Paşa'nın reisliğinde 15 kişilik bir ilmî heyet tarafından 1851 maddede 16 kitap halinde meydana getirilmiştir. M. Hamdi Yazır'ın bu makalesinin başlangıcındaki şu ifadeleri nakledelim: *"İlân-ı Meşrutiyetten beri şüubât-ı ulûm ve fûnûnun her birine müteallik-meydan-ı intişâre vaz' edilen asârı gördükçe hürriyet-i matbuâtın seyr-i kemalât-ı ümemde nasıl bir tesir-i füsûnkârî haiz olduğunu müşahade eden uyûn-ı basîret meşrutiyetin kıymet-i hakikiyesini takdir etmiştir.*

Yevmî usbuî, şehri, senevî muntazam gayr-ı muntazam neşredilmeye başlayan gazete, resâil vesâir asâr-ı müellefenin her birisinden şimdiye kadar birer kelime intişâr eylemiş olduğu düşünülürse memleketimizin sermâye-i ilmîsinde ne kadar bir tezâyüd husule geldiği pek kolay istinbat olunur." M. Hamdi Yazır basın konusundaki fikirlerini de içeren bu görüşlerinden sonra, Gümölcine Mebusu Ârif Bey'in neşrettiği *İlm-i Hukuk ve Mukâyese-i Kavânin dergisinin 30 T.sânî 1325 tarihli 9. sayısında, "Hükümet-i Ecnebiye ile Münâsebâtında Mehâkim-i Osmaniye"* başlıklı makaleye sözü getirmektedir. Bu makale İstanbul'daki Rus Sefâreti Baştercümanı Mösyö Mandelstam'ın aynı konudaki bir yazısını ele almaktadır. Bu yazısından Mandelstam, Osmanlı Ticaret Kanunu'nun hüküm içermediği hususlarda, Fransız Medeni Kanunu'nun geçerli olmasını teklif etmektedir. Bunun sebebi ise Mecelle'nin yetersizliğidir. M. Hamdi Yazır, bu konudaki görüşlerini, yapılan itirazlara karşı, madde madde ve gayet dikkatli, ikna edici bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bu vesileyle Elmalılı M. Hamdi bazı başka görüşlerini de ileri sürmektedir ki, bunlar her dönem için geçerli olabilecek hususlardır. Elmalılı öncelikle Mandelstam'ı kendi ülkesi açısından, başarılı bir memur olması dolayısıyla tebrik etmektedir. Zira Mandelstam, yabancı bir ülkede, kendi vatanının menfaatlerini koruyabilmek için, o ülkenin medenî kanununu, yani Mecelle'yi çok iyi incelemiş ve kendileri açısından eksikliklerini ortaya koymuştur. Elmalılı'ya göre Mandelstam, böylece bize; *"Kanun-ı medenîni atarak yalnız ticarete değil, her hususta Fransa kanun-ı medenîsi ile amel ediniz"* demektedir. Bu ise bizi, sonuçta her

bakımdan Avrupa'ya bağımlı, "bir Avrupa müstemlekesi" haline getirecektir. İşte bir siyasi görevli bu kadar ileri görüşlü, bu derece başarılı olabileceğinden onu tebrik etmek gerekir diyen Elmalılı, bunun hemen akabinde de; acaba yabancı ülkelerdeki Osmanlı elçilik görevlilerinden hiçbiri böyle bir ileri görüşlülükle, ülkesinin menfaatlerini koruyabilmekte midir? Acaba bizim hukukçularımızdan biri Fransız Medeni Kanunu'nu Mandelstam'ın Mecelle'yi tanıdığı kadar tanıyıp, tenkide tâbi tutabilmekte midir? sorularını ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu yazı dizisi, bu girişten sonra, Mecelle ile ilgilenenlerin müstağni kalmayacakları, bir çalışma niteliğini hâlâ korumaktadır. Fakat her nedense Beyanü'l-Hak'ın dokuz sayısında devam eden bu dizi de yarım kalmıştır.

Rü'yet-i Hilâl Meselesi. Fâzıl-ı Muhterem Mehmed Fatih Efendi Hazretlerine başlıklı yazı dizisi ise, aktualitesini Cumhuriyet döneminde de koruyan rü'yet-i hilâli konu edinmiş, üç dizilik bir yazıdır.

Elmalılı'nın bunlar haricindeki dizi yazıları içerisinde; *İlhâd Ne Büyük Cehâlettir (Sebülür-Reşâd, c. 24 ve 25, s. 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 632)*; Paris'te toplanan Kuzey Afrika Kongresi'ne sunulan bir tebliğin, yer yer dipnotlarla takviye ve düzeltilmesiyle tercümesi şeklindeki, *İslâmiyetle Medeniyet-i Cedîde Birleşebilir mi?* (Bu makale de yarım kalmıştır); *Metâlib ve Mezâhib* ismiyle tercüme ettiği esere yazdığı çok önemli Mukaddime'den alınmış kısımlardan oluşan bir serî çalışmasını; oniki dizilik *Hazret-i Muhammed Aleyhisselâmın Dini İslâm* adlı makalesini saymak mümkündür.

Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın dizi yazılarında oluşan makaleleri yanında, bir derginin bir sayısında yayınlanmış yazıları da bulunmaktadır. Bunların bir kısmı geniş halk tabakaları için yazılmış, anlaşılması kolay yazılardır. Okuyucusuna ya dinî konularda bilgi vermekte, onun imanını güçlendirmeyi hedeflemekte; ya da güncel bir konuda kendi görüşlerini ortaya koymaktadır. Bunlara örnek olarak Beyânü'l-Hak'ın lik sayısında Sûre-i Asr'ın tefsiri mahiyetindeki Saâdet-i Ebediye'yi verebiliriz. Bunlar yanında, tek sayıda yayınlanmış ilmi yönü daha ağır basan, özel bazı konuları içeren makaleleri de bulunmaktadır. Nitekim; İslâmiyet ve Hilâfet ve Meşihat-ı İslâmiye (Beyânü'l-Hak, S. 22), Donanma İnesi Zekat Yerine Geçer mi? (Beyânü'l-Hak, S. 88) ve Ceride-i İlmiye'deki tek makelesi olan Tevbe'yi bu arada saymak mümkündür.

Bizim tebliğimizin başından beri kendisinden Elmalılı M. Hamdi Yazır diye bahsettiğimiz yazarımız, yukarıda sözkonusu ettiğimiz makalelerinde, biraz da o sıradaki görevine işaret eden şu ismi ve ünvanları kullanmıştır: Küçük Hamdi, Elmalılı Hamdi, Elmalılı Küçük Hamdi, Dersiâm Mülâzımlarından Küçük Hamdi, Bâyezid Dersiâm

Mülâzımlarından Küçük Hamdi, Mekteb-i Nüvvâb Fıkıh Muallimlerinden Elmalılı Küçük Hamdi, Muhammed Hamdi, Medrese-i Süleymaniye ve Medresetü'l-Kuzât Muallimlerinden Muhammed Hamdi, Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye Fıkıh Encümeni Azâsından Muhammed Hamdi.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, makaleleri incelendiğinde, geniş İslâmî ve felsefi kültür, araştırma yeteneği, içerisinde yaşadığı cemiyetin güncel konularıyla olan yakın ilgisi ile dikkati çekmektedir. Nitekim onun *Donanma İanesi Zekat Yerine Geçer mi?* başlıklı makalesi böyle bir yakın ilgi ve geniş ilmi yeterliliğinin meyvesidir. Problemin başlangıcı **Hikmet** gazetesinde çıkan bir makaledir. Burada kurban kesilecek kurbanın bedelinin donanma ianesine verilmesi, ayrıca zekâtın da yine Donanma'ya yardım olarak verilip-verilmeyeceği konusu dile getirilmekte idi. Hikmet'in yayını üzerine mesele aniden alevlenmişti. Öyle ki, çok sayıda yazar bu konuda makaleler yayınlamışlar.⁽⁷⁾ durumun Fetvâhâne'den sorulmasına karar verilmişti. İşte bu aktuel gelişmeler karşısında Elmalılı Hamdi Yazır da, dinî konularda bir otorite olmanın kendisine hiç değilse bir makale yazarak, doğru bildiklerini yayma görevini yüklediğinin bilinciyle kaleme sarıldı. Makalesine;

« اما الصدقات للفقراء والمساكين... »

Tevbe suresi 60. âyeti ve iki hadis metniyle başlayan Elmalılı, eski devirlerde fukahânın bu gelişmeler karşısında derhal müstakil risâleler yazarak meseleyi vuzûha kavuşturduklarını kaydettikten sonra, kendisinin de aynı şeyi arzuladığını, fakat çok meşgul olması dolayısıyla buna imkân bulamadığını bu nedenle bir makalede görüşlerini dile getirdiğini belirtir. Böylece on iki sayfalık geniş sayılabilecek bir çalışmayla konuyu aydınlığa kavuşturur. Onun her şeyi zamanında yapmaya gayret göstermesine bir örnek de **Hucetullahu'l-Balîğa**'dan yaptığı tercümedir. Bu tercümeyle Elmalılı M. Hamdi Yazır Meşrutiyet yönetiminin dine en uygun idare tarzı olduğunu vurgulamak istemektedir.

Elmalılı'nın *İslâmiyet ve Hilâfet ve Meşihat-ı İslâmiye* başlıklı makalesi de, o sırada tartışılan bir konuya cevap vermek içindir. Şeyhülislâm'ın devlet içerisindeki mevkiinin tartışılmakta olması dolayısıyla yazılmıştır.

Elmalılı'nın dikkat çeken dizi makalelerinden biri de, *Müslümanlık Mâni-i Terakkî Değil, Dâmin-i Terakkîdir* başlığını taşır. Bu makale Ame-

(7) Yalnız **Beyânü'l-Hak**'dan önce M. Safvet (S. 84 (5 Zilkâde 1328), s. 1595-98) **Bir Hakikatın İzahı**; Ayrıca S. 87 (26 Zilkâde 1328), s. 1645-46)'de bir başka makale; aynı sayıda Bâyezid Dersiâmlarından Darendeli Halid, **Hamîyet Maskesi Altında Neler Savruluyor?** (S. 1646-48); s. 88'de Elmalılı'nın makalesi ile birlikte bütün sayı bu konuya tahsis edilmişti. Daha sonra 89, 90, 91 ve 97 sayılı **Beyânü'l-Hak**'larda da aynı konuda makaleler vardır. Basının sırf bu konudaki karşılıklı tartışmalarını toplamak herhalde enteresan olurdu. Konuyla ilgili **Sirât-ı Müstakîm**'in 107, 108 ve 109. sayılarında (1326/1910) geniş bir makale yayınlayan İskilipli Mehmed Atıf'ın bu yazısı için bkz. İsmail Kara, A.g.e., s. 254-266.

rika'da yüksek tahsil yapan Türk öğrencilerinin Amerikalılara İslâmiyet hakkında bilgi vermek üzere bir konferans verilmesi ihtiyacı üzerine kalem alınmıştır. Konuyu altı makalelik bir yazı dizisi içerisinde açıklığa kavuşturan M. Hamdi Yazır'ın, buradaki son sözleriyle biz de konuşmamızı noktalayalım: *İşte din-i İslâm bu esasa (sosyal dayanışma) pek ziyâde itmayı âmir bulunduğundan fertlerin, hakk-ı saâdetini, temâyülât-ı fitriyelerinden istifadelerini meşrû görmekle beraber, diğer taraftan da muvâzene-i cemâiyeyi gözönünde bulundurtmak lüzumunda ısrar etmiş ve insanlara yaşamaktan ziyade yaşatmak hiss-i kudsîsini telkin eylemiştir. Son zamanlarda müslümanların inhitâtı hep medeniyet-i İslâmiyenin rûhundan tebhaüd etmeleri hasebiyle vaki olmuştur. Habuki müslümanlığın gaye-i kemâli, bugünkü terakkiyât-ı beşeriyenin pek ve pek çok ilerisinde bir medeniyet-i âliye olduğunda şüphe yoktur.*"

« وما خلقنا السماء و الارض وما بينهما لاعين »

"Şüphesiz ki bir millet kendini değiştirmedikçe Allah da onları değiştirmez" (Ra'd, 11).

Makaleleri **BEYÂNÜ'L-HAK :1- Hutbe-i Peygamberî**, s. 1 (9 Ramazan 1326), s. 4-6.

2- **Vaaz**, s. 2 (16 Ramazan 1326), s. 6-8.

3- **Ulûm-ı İslâmiye**. Âleme Bir Nazar, s. 3 (23 Ramazan 1326), s. 4-6; s. 5 (7 Şevval 1326), s. 84-88; s. 7 (21 Şevval 1326), s. 130-134; s. 9 (6 Zilkâde 1326), s. 178-182.

4- **Siyâset-i Medeniye** (Kütüb-i Şer'iyeden Huccetullahu'l-Bâliğa nâm kitaptan mütercemdir), s. 6 (14 Şevval 1326), s. 110-112.

5- **Saâdet-i Hakîkaye**, s. 15 (18 Zilhicce 1326), s. 328-333.

6- **Makâle-i Mühimme**, s. 18 (9 Muharrem 1327), s. 399-404.

7- **İslâmiyetle Medeniyet-i Cedîde Birleşebilir mi?** s. 20 (23 Muharrem 1327), s. 442-444; s. 21 (30 Muharrem 1327), s. 466-468; s. 23 (15 Safer 1327), s. 522-525; s. 24 (22 Safer 1327), s. 546-548. (Tercüme. Devamı var deniliyorsa da, dergide bulunmamaktadır).

8- **İslâmiyet ve Hilâfet ve Meşihat-ı İslâmiye**, s. 22 (8 Safer 1327, s. 511-514; s. 23 (15 Safer 1327), s. 543. Aynı konuda.

9- **Otuzbir Mart**, s. 30 (2 Cemâziyelâhir 1327), s. 698-700; s. 31 (9 Cemâziyelâhir 1327), s. 723-725; s. 32 f16 Cemâziyelâhir 1327), s. 747-750; s. 34 (2 Recep 1327), s. 788-791. (Devamı var deniliyorsa da, dergide bulunmamaktadır).

10- **Küçük Bir Düşünce**, s. 45 (19 Muharrem 1328), s. 978-981.

11- **Mecelle-i ahkâm-ı Adliyemize Reva Görülen Muâhezeyi Müdafaa**, s. 48 (11 Safer 1328), s. 1024-1026; s. 49 (18 Safer 1328), s. 1035-1038; s. 50 (25 Safer 1328), s. 1051-1054; s. 51 (2 Rebiülevvel 1328), s. 1067-1070; s. 53 (26

Rebiülevvel 1328), s. 1100-1103; s. 54 (23 Rebiülevvel 1328), s.1114-1116; s. 55 (30 Rebiülevvel 1328), s. 1130-1132; s. 59 (28 Rebiülâhîr 1328), s. 1194-1197; s. 61 (14 Cemaziyelevvel 1328), s. 1228. Bu son makale İ. Kara'nın kitabından yeni Türk harflerine çevrilmiş bulunuyor. (A.g.e., s. 436-7). (Bu makale serisi de devam edecek denildiği halde bu sayıdan itibaren yayınlanmıyor).

12- **Donanma İânesi Zekât Yerine Geçer mi?** s. 88 (3 Zilhicce 1328), s. 1658-1669).

SEBİLÜ'R-REŞÂD :1- **Ulûm-ı İslâmiye'nin Ruhü ve Mizaç Tasnifi**, s. 364 (30 Şevval 1336), s. 256-260.

2- **Müslümanlık Mânî-i Terakkî Değil, Dâmin-i Terakkîdir**, s. 544-45 (27 Zilkâde 1341), s. 187-189; s. 546 (4 Zilhicce 1341), s. 203-205; s. 547-548 (19 Zilhicce 1341), s. 3-7; s. 549-550 (22 Zilhicce 1341), s.21-22; s. 551-552 (3 Muharrem 1342), s. 36-38; s. 553-554 (10 Muharrem 1342), s. 52-53.

3- **Hazret-i Muhammed Aleyhisselâm'ın Dini İslâm**, s. 423-424 (21 Ramazan 1337), S. 52-54; s. 425-426 (27 Ramazan 1337), s.65-66; s. 429-430 (18 Şevval 1337, s. 98-101, s. 431-432 (25 Şevval 1337),s. 115-117; s. 433-434 (25 Zilkâde 1337), s. 130-132; s. 435-436 (17 Zilkâde 1337), s. 147-148; s. 437-438 (24 Zilkâde 1337), s. 162-163; s. 442 (29 Zilhicce 1337), s. 215-216; s. 443 (13 Muharrem 1338), s. 5-6; s. 444 (20 Muharrem 1338), s. 15-17; S. 445 (27 Muharrem 1338), s. 27-29; S. 446 (5 Safer 1338), s. 40-42.

4- **Rü'yet-i Hilâl Meselesi. Fâzıl-ı Muhterem Mehmed Fatih Efendi Hazretlerine**, s. 561-562 (8 Safer 1342), S. 115-117; s. 563-564 (16 Safer 1342), s. 132-134; S. 565-566 (23 Safer 1342), S. 148-150.

5- **Metâlip ve Mezâhip önsözünden**, S. 565-566; (23 Safer 1342), S. 152-153; s. 567-568 (30 Safer 1342), s. 164-166; S. 569-570 (7 Rebiülevvel 1342), s. 179-180; S. 571-572 (14 Rebiülevvel 1342, S. 197-199; S. 573 (6 Rebiülâhîr 1342), s. 53-55.

6- **İlhâd Ne Büyük Cehalettir**, S. 622 (24 Rebiülevvel 1343), s. 369-370; S. 623 (1 Rebiülâhîr 1341), s. 385-388; s. 624 (8 Rebiülâhîr 1343), S. 401-402; S. 625 (15 Rebiülâhîr 1343), s. 2-4; S. 626 (22 Rebiülâhîr 1343) s. 17-19; S. 627 (29 Rebiülâhîr 1343), s. 33-36; S. 628 (7 Cemaziyelevvel 1343), s. 49-52; S. 629 (14 Cemaziyelevvel 1343), s. 65-69; 630 (21 Cemaziyelevvel 1343), s. 81-83; S. 632 (5 Cemaziyeilâhîr 1343)s. 112-117).

7- **Hayat ve Ubudiyet**, S. 634 (19 Cemaziyeilâhîr 1343), s. 145-147.

8- **Izdirabât-ı Beşerin Sebebi Şirkidir**, S. 635 (26 Cemaziyeilâhîr 1343), s. 162-164; S. 636 (4 Recep 1343), s. 177-180.

CERİDE-İ İLMİYE :1- **Tevbe**, S. 41 (Rebiülevvel 1337), s.1208-1212.